

Guía Docente				
Datos Identificativos			2017/18	
Asignatura (*)	Procesos e estratexias sensibles en fotografía e arte contemporánea		Código	652513218
Titulación	Mestrado Universitario en Didácticas Específicas			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	2º cuatrimestre	Primeiro	Optativa	3
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Didácticas Específicas e Métodos de Investigación e Diagnóstico en Educación			
Coordinación	Mesías Lema, José María	Correo electrónico	jose.mesias@udc.es	
Profesorado	Calviño Santos, Guillermo Francisco	Correo electrónico	guillermo.calvino@udc.es	
	Mesías Lema, José María		jose.mesias@udc.es	
Web				
Descrición xeral				

Competencias do título	
Código	Competencias do título
A8	Ser capaz de defender e argumentar de forma oral e escrita o traballo de investigación e/ou innovación realizado, utilizando, de ser o caso, recursos audiovisuais de apoio.
A12	Identificar as principais liñas de investigación e innovación e a súa evolución nas Didácticas Específicas.
A13	Analizar e valorar criticamente investigacións e proxectos de innovación en ámbitos disciplinares específicos.
A17	Seleccionar, adaptar e aplicar materiais e recursos TIC e doutra índole, para mellorar o ensino e a aprendizaxe das diferentes ámbitos disciplinares.
B1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación
B2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en ámbitos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.
B3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.
B4	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades.
B5	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permita continuar estudando dun modo que terá que ser en boa medida autodirixido ou autónomo.
B8	Traballar de forma autónoma e con iniciativa.
B11	Capacidade de innovar (creatividade) dentro de contextos educativos escolares e non escolares.
B14	Incorporar as TIC no proceso de investigación e a xestión da información, a análise de datos e a difusión e comunicación de resultados
B15	Ter capacidade para actualizar os coñecementos, as metodoloxías e as estratexias na práctica docente.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade

Resultados da aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias do título		
Experimentar y vivenciar procesos de aprendizaje artístico vinculados a la fotografía y al arte contemporáneo en diferentes contextos.	AP8	BP1	CP3
- Aprender estrategias de enseñanza basadas en la sensibilidad estética y aplicarlas a proyectos didácticos en artes visuales.	AP12	BP2	CP4
- Contextualizar, analizar y observar diferentes ejemplos de procesos y estrategias artísticas vinculados a la enseñanza-aprendizaje de la fotografía y de las artes visuales en la contemporaneidad.	AP13	BP3	CP6
	AP17	BP4	CP8
		BP5	
		BP8	
		BP11	
		BP14	
		BP15	

Contidos	
Temas	Subtemas
- Procesos de aprendizaje artístico vinculados a la fotografía y al arte contemporáneo en contextos educativos formales y no-formales.	Estrategias sensibles y relacionales en proyectos de investigación educativa basados en las artes visuales.
- Sensibilidad, estética y prácticas actuales en la didáctica de las artes visuales en la contemporaneidad.	La construcción fotográfica como forma de pensamiento, documentación y método de investigación en Educación artística.
- Estrategias de enseñanza-aprendizaje para el desarrollo de procesos artísticos vinculados a proyectos artísticos y culturales.	Estructuras visuales en investigaciones educativas basadas en las artes visuales.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Investigación (Proxecto de investigación)	A8 A12 A17 B2 B3 B4 B8 B11 B14 B15 C3 C4 C6	20	40	60
Lecturas	A13 B1 B5 C8	1	4	5
Atención personalizada		10	0	10
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Investigación (Proxecto de investigación)	Desenvolvemento dun proxecto artístico personalizado
Lecturas	Realización de lecturas obrigatorias para o desenvolvemento da materia

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Investigación (Proxecto de investigación)	Son proxectos individuais que contan coa supervisión persoal do profesor

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación

Investigación (Proxecto de investigación)	A8 A12 A17 B2 B3 B4 B8 B11 B14 B15 C3 C4 C6	innovación e aplicación real do proxecto proposto	100

Observacións avaliación

Fontes de información

Bibliografía básica

AGRA PARDIÑAS, María Jesús; MESÍAS LEMA, José María (2007) *Espacio Educativo: Espacio Estimulante*. Santiago de Compostela: Centro Galego de Arte Contemporánea y Universidade de Santiago.

BANKS, Marcus (2001) *Visual methods in social research*. London: Sage.

BANKS, Marcus; MORPHY H. (Eds.) (1999) *Rethinking Visual Anthropology*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.

BARONE, Tom (2006) *Arts-based educational research then, now, and later*. *Studies in Art Education*, 48(1), 4-8. - (2008) *How arts-based research can change minds*. En M. Cahnmann-Taylor y R. Siegesmund (eds.) *Arts-based research in education: Foundations for practice*. New York: Routledge. 28-49.

BARONE, Tom; EISNER, Elliot (1997). *Arts-Based educational research*. En Richard M. Jaeger (ed.) *Complementary Methods for Research in Education*. Second Edition. Washington, D.C.: American Educational Research Association. 75-116.

BARONE, Tom; EISNER, Elliot (2006) *Arts-based Educational Research*. En Judith L. Green, Gregory Camilli y Patricia B. Elmore (eds.) *Handbook of Complementary Methods in Education Research*. New York: Laurence Erlbaum Associates. 95-109.

BATESON, Gregory; MEAD, Margaret (1942) *Balinese Character: A Photographic Analysis*. New York: New York Sciences Academy.

BAUDELAIRE, Ch. (1859, 10 de junio) *Sur la photographie*. *Salon de 1859. Révue Française*. Paris. - (1956) *The Modern Public and Photography*. En B. Newhall (ed.) *The art and Science of photography*. Century House: New York. 104-107.

BERGER, John; MOHR, Jean (2007) *Otra manera de contar*. Barcelona: Gustavo Gili.

BIGGS, Michael (2000) *Editorial: the foundations of practice-based research*. *Working Papers in Art and Design*, 1. http://sitem.herts.ac.uk/artdes_research/papers/wpades/vol1/vol1intro.html [05/09/2006]. - (2003) *The Role of ?the Work? in Research*. PARIP, University of Bristol, UK. <http://www.bris.ac.uk/parip/biggs.htm> [05/09/2006].

CAHNMAN-TAYLOR, Melisa; SIEGESMUND, Richard (eds.) (2008) *Arts-Based Research in Education. Foundations for Practice*. New York: Routledge.

COLE, Ardra L.; KNOWLES, J. Gary (2000) *Researching Teaching: Exploring professional development through reflexive inquiry*. New York: Allyn & Bacon.

COLE, Ardra L.; KNOWLES, J. Gary; GLENN, Lorri Neilsen; LUCIANI, Teresa C. (c. 2007) *The Art of Visual Inquiry*. Halifax, N.S.: Backalong Books and The Centre for Arts-informed Research.

COLE, Ardra L.; KNOWLES, J. Gary; LUCIANI, Teresa C. (c. 2004) *Provoked by Art: Theorizing Arts-informed Research*. Halifax, N.S.: Backalong Books and The Centre for Arts-informed Research.

COLE, Ardra L.; KNOWLES, J. Gary; PROMISLOW, Sara (c. 2008) *Creating scholartistry: imagining the arts-informed theses or dissertation*. Halifax: Backalong Books y Centre for Arts-informed Research.

COLLIER, John Jr.; COLLIER, Malcolm (1967) *Visual anthropology: Photography as a research method*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

CRUICKSHANK, I.; MASON, Rachel (2003) *Using photography in art education research: A reflexive inquiry*. *Journal of Art and Design Education*, 22 (1) 5-22.

DE LANGE, N.; MITCHELL, C.; STUART, J. (eds.) (2007) *Putting People in the Picture: Visual Methodologies for Social Change*. Amsterdam: Sense.

DEMOS, T. J. (ed.) (2006) *Vitamin Ph. New perspectives in photography*. New York: Phaidon.

DENZIN, N. K.; LINCOLN, Y. S. (Eds.) (2000) *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, California: Sage.

DEVEREAUX, Leslie; HILLMAN, Roger (1995) *Fields of Vision: Essays in Film Studies, Visual Anthropology, and Photography*. Berkeley, CA: University of California Press.

DIAMOND, C.; MULLEN, C (eds), (1999): *The Postmodern Educator: Arts-based Inquiries and Teacher Development*. Toronto: Peter Lang.

EISNER, Elliot W. (1981) *On the differences between Scientific and Artistic Approaches to Qualitative Research*. *Review of Research in Visual Arts Education*, 13, 1-9. [Reimpreso en 2003 en *Visual Arts Research* 29(57) 5-11] - (1997 a) *The promise and perils of alternative forms of data representation*. *Educational Researcher*, 26(6) 4-9. -- (2001) *Concerns and aspirations for qualitative research in the new millennium*. *Qualitative research*, 1(2) 135-145. - (2006) *Does Arts-Based Research Have a Future?* *Studies in Art Education: A Journal of Issues and Research in Art Education*, 48(1) 9-18. - (2008 a) *Art and knowledge*. En J. Gary Knowles y Ardra L. Cole *Handbook of the Arts in qualitative research*. Londres: Sage. 3-12. - (2008 b) *Persistent tensions in arts-based research*. En M. Cahnmann-Taylor y R. Siegesmund (eds.) *Arts-Based Research in Education: Foundations for practice*. Routledge: New York. <http://www.coe.uga.edu/quig/pdf/Eisner.pdf> [15/05/2009].

EISNER, Elliot W.; DAY, M. D. (eds.) (2004) *Handbook of Research and Policy in Art Education*. Nahwah, New Jersey: National Art Education Association y Lawrence Erlbaum.

FOUCAULT, Michael (2009) *Las palabras y las cosas: una arqueología de las ciencias humanas*. Madrid: Siglo XXI.

GRADY, J. (2008) *Visual research at the crossroads*. *FQS Forum: Qualitative Social Research*, 9: 3, art. 38. <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1173/2619> [05/05/2009].

GRAY, C.; MALINS, J. (2004) *Visualizing Research: A Guide to the Research Process in Art and Design*. Ashgate: Aldershot.

HAMILTON, Peter (ed.) (2006) *Visual Research Methods*. London: Sage.

HANNULA, Mika; SUORANTA Juha; VADÉN, Tere (2005)

Artistic Research. Theories, Methods, and Practices. Göteborg: Finland och Göteborgs universitet. HARPER, Douglas (2002) Talking about pictures: a case for photo elicitation. *Visual Studies*, 17 (1) 13-26. DOI: 10.1080/1472586022013734. <http://www.nyu.edu/classes/bkg/methods/harper.pdf> [15/12/2008]. HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, Fernando (2008) La investigación basada en las artes. Propuestas para repensar la investigación en educación. *Educatio Siglo XXI*, 26, 85-118. HICKMAN, Richard (ed.) (2008) *Research in Art & Design Education. Issues and exemplars*. Bristol, UK: Intellect. IRWIN, Rita L. (2004) A/r/tography. A Metonymic Métissage. En Rita L. Irwin y Alex De Cosson (eds.) *A/R/Tography: Rendering Self Through Arts-Based Living Inquiry*. Vancouver: Pacific Educational. 27-38. IRWIN, Rita L.; COSSON, A. De (eds.) (2004) *A/R/Tography: Rendering Self Through Arts-Based Living Inquiry*. Vancouver: Pacific Educational. IRWIN, Rita L.; SPRINGGAY, Stephanie (2008) A/r/tography as practice-based research. En M. Cahnmann-Taylor y R. Siegesmund (eds.) *Arts-based research in education: Foundations for practice*, New York: Routledge. 103-124. KOBRE, Keneth (2000) *Photojournalism. The professionals? approach*. Boston: Focal. LANGER, Susanne (1966) *Los problemas del arte : diez conferencias filosóficas*. Buenos Aires: Infinito. MARSHALL, J. (2007) Image as insight: Visual images in practice-based research. *Studies in Art Education*, 49 (1) 23-41. McNIFF, Shaun (1998) *Art-based Research*. London: Jessica Kingsley. - (2008) Arts-based research. En J. Gary Knowles y Ardra L. Cole *Handbook of the Arts in qualitative research*. Londres: Sage. 29-40. MILLS, G. (2002) *Action research: A guide for the teacher researcher*. Upper Saddle River, N.J.: Merrill Prentice Hall. MITCHELL, Claudia; ALLNUTT, Susan (2008) Photographs and/as Social Documentary. En J. Gary Knowles y Ardra L. Cole *Handbook of the Arts in Qualitative Research*. Thousand Oaks, California: Sage. 251-263. MITCHELL, W. J. Thomas (1994) *Picture Theory*. Chicago: University of Chicago. MORAN, T. (1974) *The Photo Essay*, Paul Fusco & Will McBride, New York: T.Y. Crowell. NEILSEN, Lorry.; COLE, Ardra; KONWLES, J. Gary; LUCIANI, T. (Eds.) (2003) *Provoked by Art: Theorizing Arts-informed Research*. Toronto: Backalong. PINK, Sarah (2005) *The future of Visual Anthropology: Engaging the Senses*. London: Routledge. - (2007) *Doing visual ethnography: Images, media, and representation in research*. London: Sage. PRENDERGAST, Monica (2004) *Ekphrasis and inquiry: artful writing on arts-based topics in educational research*. Universidad de Victoria. USA. <http://64.233.161.104/search?q=cache:XgYfYXNBuFkJ:www3.educ.sfu.ca/conferences/ierg2004/uploads/33.doc+%22monica+prendergast%22+ekphrasis&hl=es> [03/02/2008]. PROSSER, John (2003) *Image-Based Research. A Sourcebook for Qualitative Researchers*. London & New York: Routledge y Falmer.

Bibliografía complementaria	

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías